

ROSARIUM

Charlotte Weitze (1974, Lyngby) schrijft romans, poëzie, songteksten en toneel. Voor haar debuut, de verhalenbundel *Skifting* kreeg ze de prestigieuze Deense Debuut Prijs.

CHARLOTTE WEITZE

ROSARIUM

roman

Vertaald uit het Deens
door Lammie Post-Oostenbrink

MERIDIAAN
UITGEVERS

2023

De vertaler ontving voor deze vertaling een
projectsubsidie van het Nederlands
Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Deze vertaling kwam mede tot stand dankzij
een subsidie van de Danish Arts Foundation

Eerste druk, februari 2023

© Charlotte Weitze en Gutkind Forlag A/S, Kopenhagen 2021

© 2023 Nederlandse vertaling Lammie Post-Oostenbrink

Oorspronkelijke titel *Rosarium*

Oorspronkelijke uitgave Gutkind Forlag

Omslagontwerp Nanja Toebak

Auteursfoto Lea Meilandt

Typografie Wim ten Brinke

Drukkerij Wilco

ISBN 978 94 93169 69 2

NUR 302

www.meridiaanuitgevers.com

 @meridiaanuitgevers

 @meridiaanboeken

 @MeridiaanBoeken

 LinkedIn Meridiaan Uitgevers

EEN ROMAN IN DRIE DELEN:

BROER EN ZUSTER

J.

PANGEA

BROER EN ZUSTER

Moeder en vader bogen zich over ons heen. Broers ogen waren zuigend maanbleek. In de loop van de nacht waren onze dekens in een rivierdraaikolk veranderd. Zijn zachte huid lag onder de mijne, we waren als een onderwaterwezen met vier armen en vier benen.

Moeder en vader hadden hun jassen aan en ze rukten het droomwater weg. Moeder pakte mij vast en vader broer. Ze hielpen ons met aankleden: broekknopen werden snel dichtgeknoopt, de jurk werd met een riem aangesnoerd. Winterjas aan, muts op, sjaal om en wanten aan. Voeten in de laarzen.

Iemand schreeuwde in het Russisch en bonkte op de deur van de burens.

Moeder en vader trokken ons mee naar het raam dat uitkeek op de moestuin en het bos. Vader maakte de haken los en duwde het raam open.

Moeder en ik draafden achter vader en broer aan, die voor ons uit renden naar de bek van het bos. We stampen door de lege moestuin en ik zag onze broodmagere burens doodstil op een rij voor de huizen staan. Mannen met hun handen boven hun hoofd, hun blikken gericht op de geweerlopen van de soldaten. Vrouwen op de grond, hun benen gespreid.

Een van de soldaten was onze buurman, hij was aangesteld door de koning en kende het jachtdomein als zijn broekzak. Hij wist waar het wild zat en hij strafte stropers. Ik had hem nog nooit in een Russisch uniform gezien. Ter-

wijl zijn blauwe ogen dwars door me heen keken, schoot hij op ons. Er vloog een kogel langs mijn schouder.

Moeder drukte een hand voor mijn ogen en alles was rood toen we verder renden. Moeders vingers roken naar de stoom van de pan soep die we hadden achtergelaten op het fornuis. Ik hoorde een van de buurvrouwen jammeren, een soldaat mopperen, het geluid van metaal tegen huid en botten. Moeder drukte haar hand nog steviger op mijn gezicht, mijn benen bleven rennen over de stoppelige akkers. Ik was als een kip zonder kop.

‘Schiet op!’

Broer riep met een slingerende stem. Vader snauwde ‘stil!’. Geritsel van bladeren en geknap van takken onder onze voeten. Een laatste schot, hoog boven ons zweefde een kogel fluitend tussen de takken door en kwam een eind verderop tot stilstand in een stammenmassief. Moeders hand sprong naar mijn haar, naar mijn mond en weer naar mijn haar. Uiteindelijk verdween de hand en ik zag het groene om ons heen als een brandende kaars. Helemaal bovenin zag ik het gewelf van de boomkronen, in het midden de schimmelkleurige schorsstammen en onderaan het golvende mos. Het bos had ons omsingeld, maar we bleven rennen. Vader en broer renden nog steeds voorop. Op de open plekken glansden hun nekken roze als kersenbloesem. Onder de bomen werden ze opnieuw grijsgroen, gekleurd door het schijnsel van het loof.

Moeder en ik doken onder de laaghangende takken door. Maar moeder kreeg een rood hoofd, met lange striemen. Ik zorgde ervoor dat ik voor haar uit rende, zodat ik zeker wist dat ik niet zou verdwalen. Moeder liep mank, alsof ze een houten been had.

Het najaarsduister uit de hemel en de bosgrond drukte ze in elkaar. Vader moest hun vlucht hebben voorbereid, want laat op de dag hield hij stil onder een groepje den-nenbomen die met hun rokken over de grond sleepten. Het gezin plofte uitgeput op de gladde bruine naalden. Ze gingen liggen op een deken en trokken een andere deken over zich heen, ze sloten hun ogen en probeerden elkaar te verwarmen. In zijn rechterhand, het enige ledemaat dat uit de gezinsbult stak, hield vader een pistool. In het zwakke schijnsel van de maan lichtte het op tussen de bomen. Zuster kroop dicht tegen moeder aan, die sterk naar ijzer rook. Zuster wilde haar hand in die van moeder wurmen, maar die had haar vingers tot een vuist gebald. Zuster probeerde haar neus tussen moeders handen te steken, misschien roken ze nog steeds naar soep? Maar moeder trok haar kilblauwe handen weg.

Zuster had het koud en nu pas ontdekte ze dat ze een schampwond had. Op de ene schouder zat een koek opgedroogd bloed, die begon te kriebelen toen ze het eraf probeerde te peuteren. Ze drukte haar wang op de wond, en terwijl ze aan zichzelf rook, werd de ademhaling van het gezin rustiger, ze sliepen. De wond, het open vlees, rook als de achtergelaten soep in de keuken: sterk, zoet en kruidig. Ze raakte er merkwaardig verzadigd van.

De eerste paar dagen durfde vader geen vuurtje te maken. Hij had anders wel een tondeldoos en een ijzeren pan tevoorschijn gehaald. Die had hij hier vast verstopt voordat

ze waren gevlucht. Maar een vuurtje was een teken van leven. Wat de verstopplek in een thuis kon veranderen, kon ze ook verraden.

De uilen krasten, een ree schold, een vos blafte. Dierenschaduwden doken van alle kanten op. Het gezin kende alle geluiden en bewegingen, vader en moeder waren ook opgegroeid in het dorp, dat werd omringd door het bos. Hun voorvaders hadden zelfs in het bos gewoond en zich gevoed met wat ze hadden gejaagd en verzameld. Maar nu zat er niet langer een huismuur van gekapte stammen tussen hen en het bos. En de geesten van hun voorvaders, die op de begraafplaats van het dorp leefden, konden hen ook niet meer beschermen.

Moeder en vader schrokken van het minste beetje geluid. De angststoten werden doorgezonden naar broer en zuster, die hun oren op steeltjes zetten en korte slaapjes deden, net zoals dierenkinderen vanaf hun geboorte leren.

Geen roofdier kwam in de buurt van de dekens, ook niet toen het gezin meer ontspande en er beurtelings verse armen en benen onder de dekens uitstaken.

Waarom lieten de wolven ze met rust? Zaten de ogen van het mensengezin zo stijf dicht dat niemand ze zag? Roken ze zo zuur naar angst dat niemand een hapje van ze wilde nemen? Werd niet alleen zuster bang van het gemmer van moeder? Of zijn dieren gewoon genadiger dan mensen?

In de schemerige mist gleden een paar reeën heel dicht langs. Knerpende hoeven, grijze gedaantes, gesnuif. Vader kon er zonder problemen zo eentje schieten. Broer kroop onder de dekens uit en greep een poot vast. Maar het dier schopte tegen zijn voorhoofd en hij moest loslaten toen de kudde geschrokken wegrende.

De volgende ochtend was broer boos. Ze hadden eten nodig, maar vader zei wat broer wel wist: het wild was niet

van hen, als iemand ze betrapte omdat ze iets hadden geschoten waren ze niet alleen vluchtelingen die zich in een verboden bos verscholen, maar ook nog eens stropers. De straf die op stroperij stond was erger dan van de honger omkomen. Hun enige kogel mocht alleen in uiterste nood gebruikt worden. Een echoënd schot zou verraden dat er iemand in het bos was. Een strik zou ook de aandacht trekken.

Ze moesten het doen met katapulten of hun handen. Dat was ook illegaal, maar zo liepen ze veel minder risico. Alle hertensoorten, wilde zwijnen, wolven, elanden, Europese bizons, lynxen en beren moesten ze met rust laten. Dat waren de trofeeën van de heerser.

‘Hoe kan iemand nou beweren dat de bomen zijn eigendom zijn,’ mopperde broer. ‘Hoe kan iemand zeggen dat hij de dieren bezit?’

Een week na hun vlucht, op de eerste ochtend met een witte gil van vorst, durfde vader zijn tondelzwam te pakken, grote en kleine takken te verzamelen. Hij maakte een vuurtje en haalde water uit de bron die in de buurt ontsprong. Een paar dagen later mocht zuster met hem mee. Nog weer een paar dagen later mocht ze er alleen heen. Nu kon ze de bloedkoek op haar schouder losweken.

Zou hun buurman, de jager van de koning, die nu vast de jager van de tsaar was, op hen hebben geschoten omdat zuster hem had herkend? Was hij eigenlijk van plan geweest ze te laten ontsnappen? Was dat omdat hij moeder wilde beschermen?

De wond bloedde in een straaltje over haar borst en verdween in de klerenduisternis. Ze waste de wond weer en depte hem met droog mos. Ze zoog aan de wond. Die smaakte naar vlees, ze slikte het door.

Weldra werd het loof geel en bruin. Moeder liep nog steeds mank, haar jurk was rood. Ze waste zich niet langer en liet de stof stijf worden. Als ze liep, klampte ze zich aan de bomen vast omdat ze anders zou vallen. Haar wangen waren wit, ze fluisterde als ze praatte en dronk water alsof ze van plan was de bron leeg te drinken.

Vader en broer ruzieden. Soms liep broer weg. Dan kwam hij pas terug als het donker was. Opeens stond hij er weer, als een onrustige gedaante in het gele licht van het kampvuur.

‘Het is verboden,’ herhaalde vader.

2

Een tak kraakt onder de bomen. Zuster doet haar ogen open, zonder dat het verschil maakt. Het is even donker.

Het gesnurk van broer is gestopt. Het lichaam dat wakker is, waarschuwt altijd het lichaam van de slapende, alsof broer en zuster dezelfde aderen hadden. Vier oren op steeltjes in het donker, tot broer drie keer op de handrug van zuster klopt. Het is niets gevaarlijks, bedoelt hij daarmee en hij valt weer in slaap.

Zuster doet haar ogen dicht. Ze huivert. Broer heeft het koud, voelt ze, het is vroeg in de ochtend. Zuster drukt haar rug weer tegen zijn buik en schuift haar benen tegen haar borst. De dekens zijn nog groot genoeg. Als ze zich hier in hun volle lengte konden uitstrekken, zou de wol nog steeds van hals tot voet reiken.

Ze hadden het hol in de eikenboom gevonden toen moeder en vader nog bij hen waren. In de holle eik was plaats voor twee kinderen. Vader zei dat hij en moeder bij het kampvuur zouden blijven slapen. Ze hadden een deken gemaakt van een stuk huid van een eland die een natuurlijke dood was gestorven. Ze hadden de huid gevild. Ze konden er net onder liggen.

De uil werd weggejaagd met een steen. De eekhoorn mopperde maar de steen raakte hem zo hard tegen zijn kop dat ze hem konden villen en eten. De slappe adder lag te slapen en kon met een takje naar buiten worden gedragen. Daar lag hij de volgende ochtend stijf bevroren in het

kreupelhout. Van de insecten komen ze nooit af. Ze kriebelen het hele jaar rond, omdat de lichamen van broer en zuster de boom opwarmen. Neem bijvoorbeeld de oormworm die op dit moment over zusters strottenhoofd wandelt. Ze veegt hem weg, peutert een stukje van het rotte hout en verkruimelt het klontje tussen haar vingers. Vader dacht dat de eikenboom misschien wel meer dan duizend jaar was.

Zou de boom dit voorjaar weer bladeren krijgen? Het afgelopen voorjaar waren de bladeren klein als muizenoren en niet groot als kinderhanden, zoals het eigenlijk hoort.

Zuster draait zich om en wekt zo een compleet pissenbeddenleger, dat in beweging komt en over broers gezicht marcheert. Hij snuift drie soldaten op via zijn neus en hoest ze via zijn mond weer uit. Dan snurkt hij verder, nu tegen zusters schouders.

Broer ruikt naar vlees met vacht, bitter als een roofdier. Zelf ruikt ze vast naar haar schouderwond, die maar niet wil helen.

Als het voorjaar wordt, kunnen ze weer zwemmen. Ze zouden het nooit meer warm krijgen als ze nu gingen.

Ooit was het bronwater hemelstoom die als regen op de bovenste bladeren van de bomen viel. Via de bladeren drupte het naar beneden, verdieping na verdieping, helemaal tot op de bosgrond. Daar sijpelden de druppels tussen naalden, wortels, humus en grind door naar de onderaardse grondwaterrivieren.

Broer maakt een geluid, het komt diep uit zijn strot. Het doet vaag denken aan het geburl van een edelhert. Zijn benen lopen in zijn slaap, hij tilt een hand op en neuzelt 'klik'.

Zuster legt haar vingers op de lippen van broer en schuift het pistool naar haar kant. Dan draait ze haar rug weer

naar zijn buik en drukt haar achterhoofd tegen zijn mond.
Hij mompelt iets met zijn nieuwe stem. Die klinkt vol-
wassen en doet denken aan die van vader.

De klok in de kamer tikte, het gordijn was dicht. Broer en ik lagen in de bedstee tot we ons middagdutje hadden gedaan.

Daarna liepen we het licht in, waar moeder in de moestuin bezig was. We klauterden in de oude perenboom die aan de weg stond. Vanuit de top konden we zien zonder zelf gezien te worden.

Er kwamen platte petten, schoenneuzen en kalende plekken voorbij. We keken neer op moeder en de overbuurman, de jager van de koning, die op bezoek kwam als vader niet thuis was. Moeder verontschuldigde zich voor al, ze moest het huishouden doen of had het flink druk met de tuin. Maar de vertrouweling van de koning had zijn handen niet vol aan het jagen op wild of stropers.

Broer schoot, bijna geluidloos, met zijn houten geweer op alles wat zich in de buurt van de boom ophield. De spuugdraden hingen uit zijn mond. Ik klampte me aan de perenstam vast als die in de wind heen en weer wiegde.

Als er niemand meer in de tuin was, klommen we weer uit de boom. Broer draafde alsmaar rondjes om het huis terwijl hij naar alle kanten schoot. Ik ging met mijn vriendinnetje met het lange bruine haar en de mooie groene ogen spelen. We zaten buiten en ik naaide poppenkleertjes van zomerdikke eikenbladeren. Zij sloot haar ogen en richtte haar gezicht naar de zon.

We waren al uitgemergeld lang voordat de Russische soldaten kwamen. Polen en Rusland waren in oorlog met elkaar en onze moestuin, velden en stallen werden geplunderd door onze eigen Poolse soldaten, want een leger moest immers eten.

Twee dagen voor onze vlucht stierf een buurman van de honger en hij werd aan de rand van het bos bij de oude graven begraven. Dezelfde avond lag ik door de gordijn-

spleet in de bedstee te gluren. Moeder was niet thuis, ze moest iets ophalen. Vader zat in moeders stoel, de lamp weerspiegelde dubbel in de ruit. Op tafel lag een pistool. Vaders gezichtshuid stond strak, zijn magere handen lagen naast het wapen. Zijn ogen waren lichtpuntjes.

Opeens stond hij op en deed de deur voor moeder open, die naar binnen strompelde. Ze had ogen als schoteltjes en haar jurk was tot onderaan toe rood. In de ene hand had ze de bijl, in de andere een emmer, die ze met een plons leeggoot in de soeppan die op het fornuis stond.

Vader pakte moeder vast, maar ze duwde hem weg, fluis-terde dat ze was betrappt. Ze trok snel haar jurk uit en was-te zich bij het lampetstel. Het bloed bleef maar over haar geelgroene stokbeentjes stromen. Het was roze, verdund door zeepwater. Ze rolde langzaam in de bedstee van haar en vader en trok het gordijn dicht.

Vader bleef even staan. Toen stopte hij iets rammeligs in een zak. Vervolgens liep hij naar het raam dat uitkeek op de moestuin en het bos. Ik hoorde dat hij naar buiten klauterde en ik wilde hem roepen.

De volgende morgen strompelde moeder naar het fornuis en stak het vuur onder de pan aan.

Vader was terug.

Broer en ik kregen soep. Die rook kruidig en sterk. Donkere, stevige vleesklonten dreven tussen kleine vetbolletjes. Het was lang geleden dat we zoiets lekkers hadden gegeten. Moeder en vader wilden niets hebben. Ze zeiden dat het allemaal voor ons was, ze starden ons aan terwijl we aten. De zilveren glans van de lepels doofde elke keer als we ze in de soep doopten. De lepels begonnen weer te glanzen als we ze eruit haalden en het eten naar binnen slobberden. Na een hele tijd zei moeder dat we iets moesten bewaren voor de volgende dag.

3

Zuster geeft broer een por. Als ze nog een beetje wil slapen voor het ochtend wordt, moet ze dat nu doen.

Hij reageert niet, ze prikt harder, maar hij is koud als steen.

‘Broer,’ zegt ze luid, al moeten ze zachtjes praten.

Zuster voelt aan zijn magere gezicht. Hij ademt niet. Ze pakt zijn magere pols vast, maar ze voelt geen hartslag. Ze drukt haar oor tegen de spitse borst, plet de krulhaartjes. Ze hoort geklop, maar is dat misschien een echo van haar eigen bonzende hart?

‘Broer!’

Ze probeert rustig adem te halen, wacht lang met haar oor tussen de tepels gedrukt.

Dat was een hartslag! En nog een!

Ze halen beiden weer adem. Ze laat zich op haar rug vallen. Hoe dom en bang kan een mens eigenlijk zijn? Misschien had broer veel geluk en was hij in een heel diepe slaap gevallen, die zo zeldzaam is. De plek waar alle vergetelheid zich bevindt.

Ze drukt een zoen op zijn wang en als hij weer snurkend ademt, fluistert ze dat hij mag slapen zo lang hij wil.